

Учіння – цілеспрямований процес засвоєння учнями знань, оволодіння уміннями й навичками. Компонентами учіння виступають мета, мотиви, зміст, засоби роботи, результати.

Учіння проводиться за такими етапами: мотивація, усвідомлення мети і завдань (уроку, домашнього завдання, самостійної роботи); сприймання нового матеріалу з різних джерел; осмислення, логічна обробка інформації; узагальнення й систематизація; закріплення знань, умінь і навичок; застосування їх у різних умовах; самоконтроль і корекція одержаних результатів.

К.Д.Ушинський першим із вітчизняних педагогів дійшов висновку щодо необхідності диференціювати поняття "учіння" та "навчання", вважаючи, що процес навчання тільки сприяє, організовує, скеровує внутрішню пізнавальну активність дитини, яка є серцевиною процесу учіння. Він доводив, що дитина не має бути пасивним об'єктом навчання, її власна активна діяльність – одна з важливих умов розвитку духовних сил і здібностей.

Головною метою навчання, на думку К.Д.Ушинського, є не стільки кількісне засвоєння фактів, розширення знань та досвіду, скільки їх систематизація, виявлення в них основного – того, що їх об'єднує і дає змогу застосувати у подальшій діяльності.

Серед багатьох мотивів учіння найціннішим є *пізнавальний інтерес*. Компоненти пізнавального інтересу: мотиваційний, змістово-процесуальний та емоційно-вольовий.

Інтерес і мотиваційну спрямованість не об'єднуємо, а розрізняємо їх, вважаючи мотиваційну сферу основою, джерелом, а інтерес – наслідком і виявленням процесів, які відбуваються в ній.

У науковій літературі категорію інтересу розглядають разом з категорією потреби, і навпаки, оскільки це взаємопов'язані і взаємообумовлені явища.

Категорія потреби є більш широким поняттям, ніж інтерес. Потреби можуть мати біологічний і соціальний характер. Інтерес притаманний тільки людському суспільству. Потреба найчастіше задовольняється результатом, а для інтересу важливим є процес. Пізнавальні потреби з'являються тільки в ході успішного вирішення пошукових (нестандартних) завдань.

Інтерес - це усвідомлена потреба, вибіркове відношення, що переростає у спрямованість особистості до предметів, явищ, подій навколишнього, а також до відповідних видів людської діяльності. Тут виступають в єдності об'єкт інтересу, що має захоплюючі, привабливі сторони, і суб'єкт, для якого ці сторони життєво важливі.

Динамічність, поступальний рух, перехід від явища до сутності, встановлення глибоких зв'язків, оволодіння закономірностями є характерними ознаками пізнавального інтересу.

Розвиток пізнавальних інтересів характеризується прогресивними змінами цілісної динамічної системи, де в органічній єдності взаємодіють емоційні, інтелектуальні й вольові процеси. Емоції людини як відображення об'єктивної дійсності є основою інтересу.

Для створення і підтримання мотивації учіння важливу роль відіграють:

- позитивні емоції, пов'язані зі школою в цілому і перебуванням у ній;
- позитивні емоції, обумовлені рівними, добрими діловими взаєминами учня з вчителем і ровесниками;
- емоції, пов'язані з усвідомленням кожним учнем своїх великих можливостей у досягненні успіхів у навчальній роботі;
- позитивні емоції від зіткнення з новим навчальним матеріалом;
- позитивні емоції, які виникають при оволодінні учнями прийомами самостійного здобування знань, новими способами удосконалення своєї навчальної роботи, самоосвіти.

Емоції залишають "сліди" у свідомості людини, нагромаджуються, узагальнюються, внаслідок чого формуються стійкі інтелектуальні почуття, які входять до складу допитливості, пізнавальних інтересів, потреби в знаннях, бажання вчитися.

Головна умова формування інтересу - це розуміння дитиною змісту і значення виучуваного. Для цього учитель повинен поставити перед собою педагогічно чітку мету: в чому він повинен сьогодні переконати учнів, як розкрити їм значення даного питання в наш час і в найближчу для дітей перспективу.

Друга важлива умова збудження інтересу - це наявність нового як у змісті виучуваного, так і в самому підході до його роз-

гляду. Не можна повторювати відомі істини на одному й тому самому пізнавальному рівні; треба розширювати горизонти пізнання учнів, вчити відшукувати в добре відомому питанні нове, раніш невідоме, але істотне для глибшого розуміння матеріалу.

Третя умова виховання інтересу - це емоційна привабливість навчання. Треба прагнути, щоб здобуті на уроках знання викликали в учнів емоційний відгук, активізували їх моральні, інтелектуальні та естетичні почуття.

Зміст навчального матеріалу - одна з важливих умов виникнення і зміцнення пізнавального інтересу. Йдеться, зокрема, про ступінь добротності інформації, що визначається такими якостями, як систематизованість, цілеспрямованість, відповідність інтересам даного класу, предметність, новизна.

Можна викликати в учнів інтерес до будь - якого навчального предмета, якщо вміло використовувати можливості його змісту. На уроках гуманітарного циклу яскравість, емоційність породжується завдяки образному слову, у викладанні природничо-математичних наук - завдяки цікавим життєво переконливим фактам. Інтерес учнів до предмета підвищується, якщо використовувати краєзнавчий матеріал, враховувати особистий досвід та інтереси учнів, встановлювати зв'язки нових знань з уже відомими, з життям, із сучасністю.

Наступні умови - самостійність у пізнавальній діяльності; оцінка успіхів учнів з боку вчителя.

Необхідно враховувати, що у дитини виникає інтерес до навчальної діяльності лише у тому випадку, коли у цій діяльності є *успіх*. Якщо успіху немає і вчитель його не програмує, то інтересу до цієї діяльності не буде.

Формування пізнавального інтересу є і результатом, і необхідною умовою шкільного навчання. Не випадково інтерес образно порівнюють з каталізатором, який полегшує і прискорює розумові реакції, з ферментом, що дає змогу учням асимілювати основи наук.